

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs III. Vtrum dictio exclusiua Solus addenda sit termino essentiali in
diuinis. artic. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

personae ab alia, propter oppositionem relatiuam, admonet tamen D. Thomas non esse affirmandum vnam personam esse diuersam, differentem, separatam, diuisam, disparem, alie nam, aut discrepantem ab alia iuxta errorem Arii; distinctionem in essentia indicare videatur. Quod si inquit, in Scriptura aliqua aethetica differentia, aut diuersitas inter personas diuinas admittatur, ut apud Damascenum lib. 1. fidei orthodoxe c. 10. & 11. ubi ait: Differre ab inuicem hypostasies secundum determinatas proprietates, nomen differentie, aut diuersitatis, exponendum est, ut idem valeat, ac nomen distinctionis. Quamuis concedendum sit Filium esse vnicum, admonet tamen D. Thomas non esse affirmandum Deum esse vnicum, consuetum, solitariu, aut singularem, ne iuxta errorem Sabellij, communicabilitatem naturae, personarumque pluralitatem negare videamur.

Illud hoc loco admonerim, quatuor sancti, propter sui temporis errores aliquos fugerint locutiones, ne cum haereticis conuenire putarentur, essetque erroris occasio, hodie tamen nihil omnino periculi esse, si aliquae, quas vltus scholasticorum trinit, concedantur, aut affirmentur: ut Deum esse vnicum, aut singularem, in eo sensu, ut non sint plures Dij, similitereque essentiam diuinam esse vnicam, aut singularem.

Ex argumento sed contra, & ex calce articuli colligitur, quid dicendum sit ad quaestionem propositam, Concedendum quippe est, Filium esse aliu a Patre: quia, nisi, in masculino genere inuict alietatem ac distinctionem in supposito; non tamen est concedendum Filium esse aliud a Patre, eo quod, aliud, substantiue denotat alietatem ac distinctionem in essentia. Vtrumque est sententia Augustini, aut verius Fulgentij, de fide ad Petrum c. 1. qua in argumento sed contra, refertur. Est etiam definitio Ecclesiae in Concilio Lateranensi cap. Damianus, de summa Trinitate & fide Catholica. Vbi habetur: *Liuer, alius sit, Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id, quod est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, idem omnino, ut secundum orthodoxam & Catholicam fidem substantiales esse credantur.* Quo loco aduertendum est, particulam, *alius*, non tamen quia sumitur masculinè, quam quia sumitur adiectiue, denotare alietatem in supposito: vnde interminatione feminina habetur in symbolo Athanasij, *Alia est persona patris, alia Filij, &c.* & in terminatione neutra concedit D. Thomas in calce articuli, *Filium esse aliud suppositum a Patre.*

Dubium est, vtrum quod, aliud, substantiue denotet alietatem in essentia sit solum ex accommodatione vltus, apud Philosophos, & Theologos, inter quos Porphyrius cap. de differentia, ait, *differentiam maxime propriam, qualis est essentialis, facere aliud, reliquas vero minime*, an verò id habeat vi suae significationis.

Durandus in 1. distinct. 9. q. 1. asseruat, id habere solum, ex accommodatione vltus. Ait namque adiectiue, & substantiue, ac in terminatione neutra, & masculina, ac feminina idem proxius significare, & ideo ex sola vltus accommodatione id prouenire. Quamuis autem illud esset sufficiens, quandoquidem Ecclesia & Sancti iuxta communem hominum vltum loquuntur: attamen credo Philosophorum & Theologorum vltum proprietati sermonis, rationiq; inniti. Vnde licet vocabulu aliud, siue adiectiue, siue substantiue sumatur, semper significet idem (significat enim alietatem & distinctionem) quia tamen adiectiue non supponit pro materiali, cui conuenit alietas & distinctio, sed solum applicat suam signifi-

atum formale substantiuo, cum quo constituitur, vique pro qualitate substantiui denotat alietatem: si namque dicatur, *Pater est alius Deus a Filio*, propositio est falsa, quia denotat alietatem in natura diuina: si verò dicatur, *est alius a Filio*, aut *alio persona*, vel *aliud suppositum a Filio*, propositio est vera, quia denotat alietatem, quoad esse Patris, persona, aut suppositi. Quoniam verò substantiue supponit pro materiali, resoluturque in hoc, id est, aliud quid: quid autem quidditati ac essentiae est affine, porro ratio fuit, ut dum sumitur substantiue, accommodaretur ad denotandam alietatem essentiae, quae est alietas simpliciter, quam dum sumitur adiectiue, ob id, quod non est, sumitur ad denotandum

ARTICVLVS III.

Verum dictio exclusiua, solus, addenda sit termino essentiali in diuinis.

Verum in quaestionibus huius, & sequentis articuli, petitur Verum dictio exclusiua sit addenda, &c. sic intelligitur, ut efficiat propositionem veram. Vt autem vtraque questio intelligatur, notandum est dictionem, *solus*, duobus modis posse sumi. Vno, categorice, seu significatiue, quo pacto idem significat, quod solitarius, idemque est dicere, *Petrus solus contemplatur*, ac dicere *Petrus solitarius*, seu segregatus a consortio & comitatu alioru eiusdem speciei infimae secum: esto namque Petrus sit inter bestias, imò & inter Angelos, aut eum Deo, dicitur solitarius, ut colligitur ex responsione ad primum D. Thomae hoc loco.

Alio modo sumitur, non solum dictio, *solus*, sed etiam aduerbia, *solum*, *tantum*, *humbilior*, & quae eiusdem sunt generis, syncategorematicè, hoc est, ut denotant modum perinde, atque alia syncategoremata, idque multipliciter. Interdum enim sumuntur praecisive, ut vocat Gabriel in 1. distinct. 21. quaest. 1. quo pacto sumitur in his enunciationibus, *Deus solus potest operari*, *creatura sola non potest operari*, *Petrus solus leuat tantum pondus*, *Petrus solus non potest trahere nauim*. Sensus enim est, *Deus praeciso adiutorio, seu sine adiutorio creaturarum potest operari*, *creatura sine adiutorio & cooperatione Dei non potest operari*, *Petrus sine adiutorio alterius cauae particularis leuat tantum pondus*, *Petrus sine adiutorio alterius non potest trahere nauim*.

Interdum sumuntur, ut efficiunt propositionem de exclusio extremo. Eiusmodi autem extremum solet esse, ut plurimum praedicatum, ut cum dicimus, *Petrus scribit tantum*, id est, nihil aliud exercet, *Christus est tantum homo*, id est, nullum aliud esse substantiale habet, quo modo propositio est haeretica: quippe eum simul sit Deus. Ad eiusmodi propositio nes reducuntur, quas vocant de exclusiua copula, quales haec sunt, *praesens momentum temporis tantum est*, id est, neque fuit, neque erit, *Antichristus tantum erit*, id est, neque est, neque fuit. Quo loco aduerte, exclusionem non semper esse vniuersorum, sed interdum operationis, ut cum dicimus, *tantum scribit*, interdum substantialis naturae, ut cum dicimus, *Christus non tantum est homo*, interdum pluralitatis, ut quado dictio exclusiua fertur supra terminum numeralem, & tunc exponitur per particulam *non plura*. Quò fit, ut ad iudicandum, quid in vnaquaque propositione excludatur, attendenda sit res, de qua est sermo, consulendaeque sint aures, in

Filium esse aliu a patre, non tamen aliud.
Dicitur.
Durandus, opit.

Quaestio
secunda.
Dicitio, solus
duobus modis
potest accipi.
Primus.
Secundus.
Proposio de
extremo ex-
cujò qua.

ARTICVLVS IV

Verum dictio exclusiua possit adiungi termino personali.

OTA difficultas est propter hanc, & similes propositiones, solus Pater est Deus, in qua dictio exclusiua fertur supra terminum personalem comparatione termini essentialis positi à parte predicati. Etenim ex una parte videtur falsa: quandoquidem exponitur per has duas propositiones, Pater est Deus, & nullus alius à Patre est Deus, quam secundam constat esse falsam, cum Filius alius sit à Patre, & Spiritus sanctus similiter, & tamen sint Deus.

Ex alia verò parte videtur vera: quandoquidem Christus Ioan. 17. loquens cum Patre ait: Hac est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, quibus verbis eam videtur affirmare. Marth. etiam 11. Nemo, inquit, nouit Filium, nisi Pater, quae propositio æquipollet huic, solus Pater nouit Filium, in qua eadem est difficultas.

Prima conclusio D. Thomae est: Dictio, solus, sumpta cathegorematicè, vt denotat solitudinem, non potest addi termino personali: quoniam excludit consortium reliquarum personarum diuinarum à persona cui adiungitur. Secunda conclusio. In illa propositione, Solus Pater est Deus, dictio, solus, sumpta exclusiue potest efficere propositionem exclusiuam ex parte subiecti tantum, ita vt sit sensus, is, cum quo nullus alius est Pater, seu qui ita est Pater, vt nulla alia persona sit Pater, est Deus, quo pacto propositio est vera, sed inconsumpta, eoque modo videtur eam exponere Augustinus 6. de Trinitate, cap. 9.

Tertia conclusio. Dictio exclusiua solus, in illa propositione duobus modis potest exponi. Vno, vt excludat alium masculinè, ac sit sensus, Pater est Deus, & nullus alius, aut nulla alia res à Patre est Deus. Atque in hoc sensu est falsa: quoniam Filius est alius à Patre, & est Deus. Quarta conclusio. Altero modo potest exponi, ita vt excludat aliud substantiuè, id est, rem alterius naturae, distinctamve essentialiter, ac sit sensus, Pater est Deus, & nihil aliud, id est, nulla res alterius naturae & essentiae est Deus. Quo pacto propositio est vera: quoniam licet filius sit alius à Patre, non tamen est aliud. In eoque sensu intelligendae sunt duae illae propositiones à Christo assertae: solumque excludere intendit res alterius naturae & essentiae. Licet autem in idem redeat, planus sensus illius prioris propositionis hic est: Hac est vita aeterna, ut cognoscant te, solum verum Deum, id est, qui ita es verus Deus, vt nullus alius Deus à te sit verus, sed omnes commentitij, confictique Dei sint. Sic exponit Basilus 4. contra Eunomium ad finem, & Cyrillus 10. thesauri, cap. 6.

In quouis sensu harum duarum posteriorum conclusionum haec sunt verae, solus Pater generat, solum Spiritus sanctus spiratur. In sensu tamen 3. conclusionis haec est falsa, solus Pater spirat, quia Filius etiam spirat, & non est pater. In sensu verò quartae conclusionis eadem propositio est vera, quia licet Filius spirat, non tamen est aliud à Patre, sed alius. Admonet tamen D. Thomas, in sensu quartae conclusionis non esse extendendas locutiones, sed solum exponendas esse eas, quae in Scriptura sacra, aut sanctis faciunt in eo sensu prolatae. Quod sit, vt haec, solus Pater

quo sensu in communi vsu loquentium vsurpari soleant eiusmodi propositiones.

Alicui fortè videri poterit hanc propositionem, inquit homo redemit genus humanum, ita vt sit sensus, qui est tantum homo, redemit genus humanum, appellandum esse propositionem de excluso subiecto, quo pacto propositio est haeretica: contradicens verò est orthodoxa. Placet tamen magis dicamus, neque propositiones de excluso subiecto esse in vsu inter loquendum, neque illam esse de excluso subiecto, sed de excluso predicato: hoc enim modo est construenda, is, qui est tantum homo, redemit genus humanum, in qua sunt duae propositiones, vna: Is redemit genus humanum, quae non est de excluso extremo, altera, qui est tantum homo, atque haec est de excluso predicato, non quòd in ea predicatum excludatur à subiecto, sed quòd dictio exclusiua fetatur supra predicatum, excludat à subiecto omnino aliud à predicato.

Propositio exclusiua generalis.

Denique interdum eiusmodi dictiones ita sumuntur, vt in propositione denotent òmnino aliud subiectum excludi à consortio & participatione predicati. At tunc efficiunt propositiones exclusiua, quas vocant: vt cum dicimus, solus Socrates scribit, solus homo est disciplinae capax. Eiusmodi verò propositiones, si affirmantes sunt, exponuntur copulatiue per duas alias, quarum prima est ipsamet propositio exponenda, reiecta dictione exclusiua: atque haec appellatur, tum praeciens, tum etiam prima exponens. Secunda verò est propositio constans eisdem terminis, sed à parte subiecti ponitur, nulla alia res à tali, exprimendo eam quae antea erat subiectum: haec verò appellatur secunda exponens. Verbi gratia haec, solus Petrus scribit, exponitur in hunc modum, Petrus scribit, & nulla alia res, seu nullus alius à Petro scribit. Eodem modo exponuntur caeterae similes propositiones.

Modus dictionis exclusiuae non excludit concomitantiam.

Est tamen magnopere animaduertendū in eiusmodi propositionibus, dictionem exclusiuam non excludere concomitantia subiectum: quorum concomitantium nomine intelliguntur, quae in numero non ponunt cum subiecto propositionis, qualia sunt omnes partes, omnia superiora, inferiora, & accidentia illius in concreto, & si quid aliud est simile. Vt quando dicimus, solus Socrates scribit, licet manus non sit Socrates, non sequitur: ergo manus non scribit, quia est de concomitantibus. Quando etiam dicimus, solus Deus creat, non sequitur: ergo Pater, aut Filius non creat, quoniam sunt personae de numero concomitantium naturam diuinam. Correlatiuum verò, quia ponit in numero cum suo correlatiuo, non censetur de concomitantibus, vt in re proposita loquimur, esto non detur vnum sine alio. Quare rectè sequitur, solus Pater generat: ergo Filius non generat.

Prima conclusio articuli.

His ita constitutis, duae sunt conclusiones huius articuli. Prima est; Sumpta dictione, solus, cathegorematicè, non potest addi termino essentiali. Ratio est, quoniam denotat solitudinem in Deo, excludereque videtur consortium diuinarum personarum. Secunda est; Sumpta syncathegorematicè, ita vt efficiat propositionem exclusiuam, addi non potest, vt pater si dicas. Solus Deus est

Secunda.

eternus, aut creat: nihil enim aliud à Deo est aeternum, aut creatur.

Prima conclusio articuli.

M. C. D.